

Kráľovná rodiny - Regina familiae

Úvaha k zobrazeniu patrocína Kráľovnej rodiny v súčasnosti.

Základný myšlienkový koncept evanjeliového kral'ovania vychádza z evanjelia podľa Marka (Mk 10, 43-44): **Medzi vami to tak nebude. Ale kto sa bude chcieť stať medzi vami veľkým, bude vašim služobníkom. A kto bude chcieť byť medzi vami prvý, bude sluhom všetkých.**

Pointu týchto troch viet môžeme nájsť v poslednom slove – všetkých. Každý aspoň občas niekomu slúži, lebo je to výhodné (teraz ja tebe – potom ty mne), nevyhnutné (nedobrovoľná služba) alebo príjemné (aj na prekrytie inej necitlivosti k druhým). Vzájomne sme prepojení a na sebe závislí. Preto poslúžiť inému nie je ničím výnimočným. Ale slúžiť úplne všetkým a za každých okolností dokáže iba tá, ktorá je medzi nami prvá – skutočná Kráľovná – Panna Mária. Je Matkou všetkých, nielen tých horlivých vpredu, ale rovnako aj vlažných, neveriacich, či inak veriacich; tých, čo majú krásne rodiny, ale aj tých s tými rozbitými a nanovo pospájanými. Neprivádza nás k sebe, nie je ako pohanské bohyne, ktoré na seba strhávajú pozornosť a moc. Je predovšetkým našou prostredníčkou na ceste ku Kristovi. Jej kral'ovanie zásadne vyrastá zo služby.

Dnes na rozdiel od minulosti môže ktokoľvek nosiť korunku, aspoň tú plastovú, nasprejovanú, trblietajúcu sa. V predškolskom veku sa dievčatá rady hrajú na princezné. Aj dospelé ženy sa vedia zvýznamniť ozdobou vo vlasoch. Upútajú tak pozornosť na plesoch, karnevaloch alebo len tak pre zábavu. Zobrazovanie Panny Márie vstupuje do tohto kontextu. Nemožno ignorovať, že veľmi odlišného od historického. Nosiť korunku na hlave v súčasnosti môže byť aj smiešne a odkazovať na opačný postoj, akým je ten Máriin. Často prehliadame skutočnú jednoduchosť a dobrovoľnú chudobu svätých. V širšom kontexte odievanie svätých do zlata, ornamentov a okázalého prepychu odráža aj našu túžbu po moci, bohatstve a sláve. Podobné pranie vyslovili bratia Zebedejoví a vybraný citát o službe je Ježišovou odpoveďou na takéto snahy. (Mk 10, 35-42 ale aj 21-25). Napokon v závere kapitoly (Mk 10, 46-52) nás očarí nástojčivý, slepý Bartimej, ktorý sa v blízkosti Pána naopak vzdá vonkajších hodnôt: predstav o sebe v očiach iných, pohodlia, aj svojho jediného plášt'a. A dostáva dar – vidí. Nemôžeme preto obísť otázku: čo chceme dnes vidieť na obrazoch v našich nových kostoloch? Korunky, efekty, trblietky (tzv. 'staniolový' triumfalizmus) alebo evanjelióvu službu?

Na sviatok Svätej Rodiny, 31. decembra 1995, vydala na podnet Svätého Otca Jána Pavla II. kongregácia pre Boží kult a disciplínu sviatostí [obežník](#), ktorým zaradila do Loretánskych litánií predposlednú invokáciu „Regina familiae – Kráľovná rodiny“. Ani po 30 rokoch nemáme jasne zadefinovanú jej ikonografiu. Pod heslom Kráľovná rodiny nájdeme známe zobrazenie Svätej rodiny (no kostol Svätej Rodiny v Bratislave už je na inom mieste) alebo Madony s dieťaťom (ale bez sv. Jozefa to nie je dostatočné znázornenie) alebo Panna Mária ukrývajúca pod svoj plášť mnohých veriacich (ikonografický typ Matky milosrdenstva, „Misericordia“), ktorá by v bezprostrednej blízkosti Ukrižovaného mohla viesť k nepresnej interpretácii.

Zásadne dôležitým pre súčasné zobrazenie Kráľovnej rodiny sa javí zrieknutie sa korunky, okázalosti a dekorativizmu v prospech prijatia vlastnej zraniteľnosti a evanjeliového chápania kral'ovania ako služby. Príklon k jednoduchosti, obyčajnosti a pravdivosti v umení pre sakrálne účely znamenal v dejinách skoro vždy návrat k skutočnej duchovnosti.

Krátke vysvetlenie zobrazenia

Možno sa viacerí pýtate, prečo som tu dnes ja a nevyberáte si z viacerých umelcov a obrazov a farieb a tvarov. Odpoveď je jednoduchá, lebo ma oslovil hlavný architekt kostola Kráľovnej rodiny na Teplickej ulici v Bratislave, Ing. arch. Ľubomír Závodný, ktorý je autorom celého nášho priestoru. (Podobne to bolo aj pri realizácii obrazu Sv. Jozefa pre Šaštín.) Ešte predtým, ako som ho osobne spoznala, už bola na svete štúdia interiéru so skicou môjho staršieho diela z cyklu Kresbostrihov, teda reliéfneho diela vystrihovanej bielej na bielej. V lete 2022 som teda bola oslovená a začala pripravovať prvé návrhy z vystrihovaného a ohýbaného papiera. Pri realizácii diela mal byť nahradený trvácnejším materiálom, napríklad bielym plechom, ako vidíme na prvých zverejnených návrhoch z tohto roku. Zo spoločných diskusií však vzišlo, že na znázornenie Panny Márie by bolo vhodnejšie zvoliť mäkkší a príjemnejší materiál. V autorskom cykle Zranených plátien spájam formu klasického obrazu s kresbou a sochárskym reliéfom. Zobrazenie tak vzniká „zranením“, rezom, ubúdaním plátna a nie pridávaním farebnej vrstvy na plátno, ako zvyčajne. Cez rozrezané plátno vnímame tmavý tieň za ním, alebo naopak cez toto zranenie k nám prežaruje svetlo. Namodro namal'ovaná vnútorná strana plátna jemne vnáša mariánsku farbu do línií ohybov.

To, čo na dobrom obraze namal'ované nie je, je podobne dôležité ako to, čo tam namal'ované naozaj je. Nedopovedané a naznačené otvára priestor pre interakciu. To najzásadnejšie sa totiž deje pred obrazom, v oku a srdci divajúceho sa. Obraz je „dotvorený“ (teda úplný) až prítomnosťou nás – skutočných, živých veriacich. Takéto zobrazenie patrocínia sa nedá ľahko odsunúť spôsobom: mňa sa to netýka, je to priveľký ideál, to je tam niekde na obraze, ja patrím inam. Naopak, nech sme v akejkoľvek životnej situácii či pozícii, dostávame tu pozvanie priblížiť sa cez Máriu k Pánovi. Naša Kráľovná rodiny je vlúdna a otvorená pre všetkých. Naozaj pre všetkých, ktorí k nej prichádzajú z akejkoľvek rodiny: ideálnej, rozbitej, pozliepanej alebo širšej – farskej, ľudskej. Aktivizuje všetkých pred obrazom a pozýva nás smerovať k Bohu. A je tu aj pre tých, ktorí ani nenaberú odvahu vstúpiť do kostola. Vďaka presklenej zadnej časti kostola môže vizuálne oslovovať neustále, takže kedykoľvek sa môžeme zastaviť pri našej Kráľovnej – počas dňa i noci.

Dorota Sadovská
27. 4. 2025